

Tesettür ve Fitrat

Fatmanur Köksal · 05.12.2014 · Kur'an Okumaları · Risale-i Nur Okumaları · Usûle Dair

Tesettür Kavramı

Bu yazıda siyasetçilerin tesettüre bakış açılarından, tesettürlü kıyafet ölçülerinin nasıl olması gerektiğinden, başörtülü bayanların yaşadığı mağduriyetlerden bahsedilmeyecek. "Tesettür" kavramı bir "mü'minin" dünyasında nereye oturur sorusuna cevaplar arayacağız.

Tesettür sadece kadınlara hasredilecek bir konu değil. Erkeklerle de kadınlara da bakan çok kapsamlı bir kavram. Tesettürü başörtüsüyle sınırlamak bizi yanlışla götürüyor. Dıştan görünen tesettürün altında nasıl bir mana olması gerektiğini A'râf, 7: 26 ve benzeri ayetlerden anlayabiliriz:

"Ey Âdem'in evlatları! Bakın size edep yerlerinizi örteceğiniz giysi, süsleneceğiniz elbise indirdik. Fakat unutmayın ki en güzel elbise, takvâ elbisesidir. İşte bunlar Allah'ın âyetlerindedir. Olur ki insanlar düşünür de ders alırlar". (A'râf, 7: 26)

Bu ayetten de anlaşıldığı üzere tesettürü sadece bir kıyafet olarak düşünmek yanlış olur. "Tesettür bir haldir." demek en doğrusu gibi geliyor bana. Ya da Senai Demirci'nin bir yazısında belirttiği gibi "Tesettür öncelikle bir iç duruş ve tavidir".

Mü'min erkeklere bakışlarını kısımlarını ve edep yerlerini açmaktan ve zinadan korumalarını söyle! Bu, onlar için en uygun olan davranıştır. Allah yaptıkları her şeyden hakkıyla haberdardır. (Nur, 24:30)

Mü'min kadınlara söyle: Onlar da bakışlarını sakınsınlar, iffetlerini korusunlar, zorunlu olarak görünenin dışında ziynetlerini göstermesinler; örtülerini, yakalarını kapatacak şekilde örtsünler... (Nur, 24: 31)

Nur Suresi 30. ve 31. ayetlerden de anlaşılacağı üzere tesettür emri ancak "mü'min" ler için anlamlıdır. İmani konular tesis edilmeden tesettürün anlaşılması mümkün değil. Biz tesettüre Allah'ın emri olduğu için riayet ederiz ama "Allah kimdir benim dünyamda?", bu tesis edildi mi? Bana tesettürü emreden kim? Beni yoktan yaratan, bana hayatımın her anında merhametini gösteren, benim iyiliğimi isteyen, benim bilmediklerimi bilen... Bu tesis çok ciddi bir eğitim süreci istiyor. Peki, Allah'ı böyle bildim diye tesettürü takliden mi yapacağım? Yoksa "tesettürün Yaratıcımla ilişkim için önemi ne olabilir?" diye düşünecek ve iman boyutunu sürekli canlı tutmaya mı çalışacağım?

“Bu uygulamanın Allah ile olan ilişkimdeki yeri ne olabilir?” diye araştırmam lazım. Yalnızca sembolü taklit etmek ve imana bakan yönünü anlamaya çalışmamak, teslimiyet değil, tembelliktir.” (Ali Mermer)

Tesettür Fıtridir

Tesettür Risalesi’nde (24. Lema) Said Nursi tesettürün hikmetlerinden bahsederken aşağıdaki noktalar üzerinde durur.

Birinci Hikmet: Hilkaten zayıflık ve naziklik

İkinci Hikmet: Ebedi arkadaşlık ve kıskanma duygusu

Üçüncü Hikmet: Karşılıklı güven ve hürmetin devamı

Dördüncü Hikmet: Ailenin korunması

Said Nursi tesettürü bize nasıl bir usûlle anlatmış diye baktığımızda fıtratı merkeze koyduğunu görüyoruz. “Biz İslam dinine mensubuz, İslam dininde de işte böyle bir kural var” şeklinde bir sunuma rastlamıyoruz. Biz tesettür risalesinde çalışılan maddelerin sayısını artırabiliriz, yeni araştırmalardan faydalanabiliriz vs. ama hareket noktasının “fıtrat” olduğunu hiç unutmadan...

Aslında bu usûl sadece bu konuya özel değil. Said Nursi’nin dini bize takdiminde fıtrat vurgusunun her zaman ön planda olduğunu görüyoruz. Bu metot, Kur’an’ı kâinatın (insan fıtratı da kâinatın bir parçası) şahitliğinde okumanın bir sonucudur.

Said Nursi, ibadetleri insanîyetin vazgeçilmez bir sonucu olarak anlatıyor. Örneğin 9. Sözün tamamında fıtrat tahlilleri üzerinden kainat, insan ve namaz arasındaki uyumdan bahsediliyor.

Hatta Nursi “insanîyet-i kübra olan İslamiyet” ifadesini kullanarak yepyeni bir İslamiyet anlayışıyla tanıştırmızı. İslamiyet insana verilen potansiyelin ortaya çıkması için gerekli zemindir sanki. Yoksa insana dayatılan bir kurallar listesi değildir. Bu anlayışın Kur’an’ın feyziyle şekillendiğini sadece Rum Suresi 30. ayete bakarak anlayabiliriz:

Böylece sen, bâtil olan her şeyden uzaklaşarak yüzünü kararlı bir şekilde [hak olan] dine çevir ve Allah’ın insan bünyesine nakşettiği fıtrata uygun davran:[ki,] Allah’ın yarattığında bir bozulma ve çürümeye meydan verilmesin:bu, sahih [bir] din[in gayesi]dir; ama çoğu insanlar onu bilmezler. (Rum, 30:30)

Fıtratın Şahitliği Neden Önemli?

Önce fıtrat derken ne kastediyoruz onu tanımlayalım. Çünkü fıtrat deyince herkesin aklına farklı şeyler gelebiliyor:

“...Fıtrat yalan söylemez. Meselâ, Bir çekirdekdeki meyelân-ı nümüvv der ki: ‘Sümbülleneceğim, meyve vereceğim.’ Doğru söyler. Meselâ, yumurtada bir meyelân-ı hayat var. Der: ‘Piliç olacağım.’ Biiznillâh olur. Doğru söyler. Meselâ, bir avuç su incimad ile meyelân-ı inbisatı der: ‘Fazla yer tutacağım.’ Metin demir onu yalan çıkaramaz; sözünün doğruluğu, demiri parçalar. İşte şu meyelânlar, irade-i

İlâhiyeden gelen evâmir-i tekviniyenin tecellîleridir, cilveleridir.” (Mektubat, Hakikat Çekirdekleri)

Ben Risale-i Nurdaki “fitrat” kavramını, coğrafyaya ya da yaşanılan zaman dilimine, kültüre göre farklılık göstermeyen, tüm insanlarda aynı şekilde görünen tüm özellikler diye anlıyorum. Mesela acıkmak, sevilme istemek, tüm kâinatla alakadar olmak vs. gibi...

Bizim “Neden tesettür?” sorusuna vereceğimiz cevap , “İnsaniyetin gereği, fitratın gereği” şeklinde olmalıdır.

İnsan diğer mahlukattan farklı olarak “fitraten” kendi varlığı ve davranışları hakkında düşünme kabiliyetine sahip olduğu için ben kimim, nerden geliyorum, nereye gidiyorum, neden yemek yiyorum, neden sevilme istiyorum vs. gibi sorularla sürekli vahye kulak vermeye davet ediliyor. Ama insanın iradesi serbest olduğu için bu “fitri” soruları görmezden gelebiliyor, geçiştirebiliyor; fitratına ters hareket edebiliyor. Fitri demek insan iradesini hiç kullanmadan o hal ortaya çıkacak anlamına gelmiyor benim anladığım kadarıyla. Fitratta sanki o halin çekirdeği var ama insanın iradesine bağlı olarak o hal büyüyor, gelişiyor ya da tamamen çürüyüp gidiyor.

Bir emrin fitri olduğunu anladığım oranda, Kuran’la konuşanın benim ve tüm kâinatın Yaraticısı olduğuna dair imanım, emniyetim artar. Fitratın şahitliğinde emirleri tasdik etme çalışması yapmadığımda namaz da, tesettür de, vahyin diğer tüm teklifleri de bir angarya haline gelir. Din; kurallar, sevaplar, günahlar listesi olarak algılanmaya başlanır.

“Ritüel olarak yapılması lazım diye bildiğim ibadetlerin, kendi nefsimi (enfüsi tefekkür) ve etrafımdaki kâinatı (âlem-i şehadet) kullanarak sağlamlasını yapmam (tahkik ve tasdik) gerekiyor. Vahiy, Resul ve Kâinat üçlüsü kullanılmadan yapılan şey tasdik edilmiş olmaz. Kur’an ve Resul tasdik ister; taklit değil.

“Emr-i bi’l ma’rûf ve nehy-i anil münker” bu demektir; maruf yani bildiğim bir şey ile emir edebilirsin ancak bana; çünkü o şekilde yaratılmışım. Emrettiğin şeyin bende bir karşılığı, bir izdüşümü olan noktası olması lazım; değilse o angarya olur benim için...

Bir insana dinin getirmiş olduğu emir bu şekilde sunulur; yani onu neden yapması gerektiğinin kendi insanıyetindeki uzantılarının farkına vardırarak. Ondan sonra adeta o emir, emir olmaktan çıkar ve o insanın kendi kendine “Yapmam lazım, yapmazsam duramıyorum” diyeceği bir hale gelir ve de gelmelidir. İman eğitimi bunun için vardır. “(Mehmet Ali Akgün)

Peki, fitratı nasıl okurum?

Alışkanlıklarım, içinde yaşadığım kültür, gelenekten gelen tanımlar benim hakiki fitratımı saklıyor olabilir. Daha önceden edindiğim tüm tanımlarımı bir kenara bırakarak “temiz” bir şekilde Kuran’a muhatap olmalıyım ve hakperest bir şekilde sormalıyım: Ben gerçekten böyle miyim?

Aşağıda kısaca birkaç fitratı okuma örneği vermeye çalışacağım.

Tesettür Gerçekten Fitri mi?

Vahyin ve şimdiki medeniyetin insana bakışları farklıdır.

Medeniyet-i hazıra (şimdiki medeniyet) her nefsin kendine malik(sahip) olduğunu söyler. Bu esasa göre düşündüğümüzde tesettür gerçekten bir esaret olur, çünkü bu beden benimse, onun için en iyi olanı ben bilirim. Bedenimi istediğim gibi kullanma hakkına sahip olmalıyım.

Vahiy ise mealen şöyle bir teklif getirir:

“Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belki sana emanettir. O emanetin maliki her şeye kadir, her şeyi bilir bir Rahim-i Kerim’dir. (17. Lem’a)

Hangi esas benim hakikatime, fitratıma uygun? Gerçekten kendime malik miyim acaba? En basit yeme-içme gibi harekâtımda dahi vücudumda olanları kontrol edemezken nasıl kendime malik olduğumu iddia edebilirim? Ben bir zamanlar var olmayı bile hayal edemeyecek bir “hiç” değil miydim?

Kendime malik olmadığımı anlamam vasıtasıyla iman yolculuğuna çıkmış oluyorum. Ne bedenim, ne duygularım bana ait. Bunlar bana emanet olarak verilmiş ve ben bu hakikati teslim ediyorum. O halde bana verilen canı ve malı Halık’ın adına ve izni dairesinde kullanmalıyım. Tesettür bu bilinci kendi nefsim ve çevreme ilan etmenin vesilesidir. Eğer bu hakikati anlamamış isem ister istemez tesettürü bir esaret ya da ahirette mükâfat almak üzere katlanılması gereken bir fedakârlık olarak görürüm.

Şimdiki medeniyet insana “fiziksel caziben kadar, madden kadar ya da maddi başarın kadar değerlisin” telkinini yapar.

Vahiy ise “insanı insan kılan, sultan kılan, değerli kılan, Yaraticısıyla kurduğu intisaptır, bağıdır.” dersini verir.

Peki, hangi esas benim hakikatime, fitratıma uygun beraber analiz edelim.

Her insan fitraten, değerli olmak, özel olmak, bilinmek, görünmek, fark edilmek ister. Medeniyet-i hazıranın teşvik ettiği üzere bu fitri istek bedene bağlandığında, yani insan bu ihtiyacı fiziksel olarak görünmek, fark edilmek şeklinde karşılamaya çalıştığında ızdırap çekiyor. Çünkü hiçbir zaman idealindeki güzellik seviyesine ulaşamıyor, kendinden daha güzelini görüyor, yaşlanıyor, sıhhatini ya da gençliğini koruyamıyor vs. İnsan, gencim ve güzelim diye düşündüğünde dahi fitraten bu seviyedeki bir görünme onun kapsamlı mahiyetini asla tatmin etmiyor.

Bu ihtiyaç bedenle değil de kabiliyetlerle vs. karşılanmaya çalışılsa da insan fanilere görünmeye çalıştığı sürece sonuç farklı olmuyor. Muhatap olduğu insanlar tarafından beğenilme arzusu o kişiyi sayısız bakışın esiri yapıyor. Kendine sürekli başkalarının nazarından bakar hale geliyor.

Tesettür bu anlamda insanı sürekli fiziksel benliğine dikkat kesilmekten kurtarıyor, özgürleştiriyor. Tesettür; insani değerimizi maddeden ya da fanilerin

değerlendirmelerinden almamamız gerektiğini hatırlatıyor bize. Bizi fanilerin bakışları altında ezilmekten, manevi esaretten kurtarıyor. Baki olan Zat'a görünme, O'nun adına hareket etme bilincini giyiyoruz üstümüze.

"Kendi değerini Allah'tan bilirse insan, bakışını eşsiz bir hazine bilir, orda burda yağmalatmaz. Göz nurunu haramdan sakınır, setreder. Bedenini Allah'ın sanat eseri olarak bilirse bir erkek ya da kadın, saçını da bakışını da ziyet bilir. Başını örtmeyi kendine kendisi farz eder, içinden gelir örtünmek. Dışarıdan giydirilmez. Giyinişini içeriden başlatır." (Senai Demirci)

Burda aklımıza şöyle bir soru gelebilir. İnsanın fiziken de güzel görünmeye meyyal oluşu tamamen ret mi ediliyor? Hayır, diye düşünüyorum; çünkü meşru dairede bu fitri eğilim teşvik ediliyor.

7. Lema'nın 15. Notasının sonunda şöyle bir not görüyoruz:

"On Beşinci Notanın İkinci ve Üçüncü Meseleleri iken, ehemmiyetine binaen 24. Lem'a olmuştur."

Burada dikkatimizi çeken 15. Nota'nın Hafiz ismiyle alakalı, 24. Lem'a'nın ise Tesettür Risalesi olmasıdır. Said Nursi 17. Lem'a'nın 15. notasında Hafiz ismine afaki âlemde nasıl şahit olabileceğimize dair bir örnek veriyor (tohumların korunması). İnsan tesettür emrine riayet ettiğinde de kendi iç âleminde Hafiz isminin tecellisine şahit oluyor. Tesettür vesilesiyle ulvi gayeler için yaratılmış olan insani duygular israf edilmekten korunuyor. Tesettür bir duaya dönüşüyor: İnsan onu koruyanın tesettür değil, El-Hafiz olduğunu anlıyor.